

Burgstraat 2 te Giessen (gemeente Woudrichem)

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

I.S.J. Beckers

Colofon

ADC Rapport 4366

Burgstraat 2 te Giessen (gemeente Woudrichem)

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Auteur: I.S.J. Beckers

In opdracht van: Struik en Partners, Bouwkundig Buro, handelend namens Garijs B.V.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 4 september 2017

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: concept, 4 september 2017

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

E. Jacobs

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033-299 81 81

Fax 033-299 81 80

Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Doelstelling en vraagstelling	8
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	9
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	14
3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	14
3.1 Plan van Aanpak	14
3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	15
3.3 Conclusies	16
4 Aanbeveling	18
Literatuur	19
Geraadpleegde websites	19
Lijst van afbeeldingen en tabellen	20
Bijlage 1 Boorgegevens	26

Samenvatting

In opdracht van Struik en Partners, Bouwkundig Buro, handelend namens Garijs B.V., heeft ADC ArcheoProjecten in juni 2017 een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Burgstraat 2 te Giessen (gemeente Woudrichem). Aanleiding is de voorgenomen uitbreiding van een bedrijfshal.

Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde verwachting opgesteld. Hieruit blijkt dat het plangebied zich in de bebouwde kom van Giessen bevindt, een dorp in het Midden-Nederlandse rivierengebied. De omgeving van Giessen maakte deel uit van een voormalig veengebied waar omstreeks 390 v. Chr. de meandergordel van de Alm actief werd. Door riviererosie is waarschijnlijk de top van het veen verstoord geraakt. Op de oeverafzettingen van de Alm kunnen archeologische resten uit de periode vanaf de Romeinse tijd aanwezig zijn. Een eventueel aanwezig archeologisch niveau zal zich in dat geval waarschijnlijk manifesteren als een archeologische laag, een humeuze, ontkalkte laag met daarin fragmenten aardewerk, botresten en houtskool.

Tijdens een proefsleuvenonderzoek in het gebied direct ten oosten van het plangebied zijn de beddingafzettingen van de Alm op een diepte van 330-340 cm –mv aangetroffen. Op de beddingafzettingen zijn zandige oeverafzettingen van de Alm aanwezig. De top van deze afzettingen bevond zich op een diepte van 190-200 cm –mv. In de top van deze afzettingen zijn sporen aangetroffen van een erf uit de Late Middeleeuwen. Het betreft hier enkele afvalkuilen met veel aardewerkfragmenten en een greppel. Mogelijk heeft dit erf zich tot in het plangebied uitgestrekt en zijn hieraan gerelateerde sporen en vondsten aan te treffen.

Boven de oeverafzettingen van de Alm zijn tijdens bovengenoemd onderzoek enkele zandige kleilagen aanwezig waarin aardewerkfragmenten uit de Late Middeleeuwen en in de bovenste laag uit de Nieuwe tijd zijn aangetroffen. Waarschijnlijk betreft het hier een grotendeels na de 12^e of 13^e eeuw n. Chr. opgebracht kleipakket. De top van dit pakket zal binnen het hier besproken plangebied waarschijnlijk verstoord geraakt tijdens de graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van de funderingen van het bestaande bedrijfspand en/of tijdens de aanleg van het huidige parkeerterrein.

Teneinde bovenstaande verwachting te toetsen en waar nodig aan te vullen is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Dit bestond uit drie boringen tot een maximale boordiepte van 4 m –mv. Uit de daarbij verkregen resultaten blijkt dat in de ondergrond van het plangebied oever- op beddingafzettingen van de Alm aanwezig zijn. De top van de oeverafzettingen is aangetroffen op ca. 150-160 cm –mv. In deze top zijn fosfaatvlekken waargenomen en in boring 3 een humeuze laag. Dit niveau correspondeert met het op het aangrenzende perceel waargenomen sporenniveau uit de Late Middeleeuwen. Het is dus goed mogelijk dat op dit niveau ook binnen het plangebied nog sporen van een laatmiddeleeuws boerenerf aanwezig zijn. De oeverafzettingen van de Alm worden afgedekt door een humeus zandig kleipakket. Het betreft hier waarschijnlijk een na de 12^e eeuw in betrekkelijk korte tijd opgebracht pakket. De bovenste 70 tot 90 cm bestaan uit een recente bouwvoor incl. een opgebracht zandpakket.

Samenvattend geldt dat in het plangebied in de top van de oeverafzettingen van de Alm een archeologisch niveau aanwezig is. Zeer waarschijnlijk gaat het daarbij om de voortzetting van een bij eerder onderzoek op het direct naastgelegen perceel aangetroffen laatmiddeleeuws boerenerf. Binnen het plangebied bevindt dit niveau zich op een diepte van 150-160 cm –mv.

Aangezien de voorgenomen verstoringsdiepte tot slechts 70 cm –mv zal reiken wordt dit niveau niet bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling. Mits de voorgenomen verstoring inderdaad niet dieper reikt dan de opgegeven 70 cm –mv wordt verder onderzoek niet aanbevolen.

Dit advies is in lijn met het advies dat ook verstrekt is voor het naastgelegen perceel en wat door het bevoegd gezag bekrachtigd is. Daar bevond het archeologisch niveau zich op een diepte van 190-200 cm –mv. Hier werd vrijgave geadviseerd indien de voorgenomen verstoring tot minimaal 50 cm hierboven zou reiken.

Indien binnen het hier besproken plangebied met een vergelijkbare bufferzone rekening gehouden wordt geldt een uiterste verstoringsdiepte van 100 cm –mv. De voorgenomen verstoringsdiepte van 70 cm -mv blijft hier ruim boven.

Mocht uiteindelijk wel gekozen worden voor een verstoringsdiepte dieper dan 100 cm – mv dan is alsnog vervolgonderzoek noodzakelijk. Dit zal in dat geval minimaal uit een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) dienen te bestaan waarbij de exacte aard, omvang en datering alsook behoudenswaardigheid van de aanwezige archeologische waarden vastgesteld kan worden. De exacte invulling van de werkzaamheden dient in dat geval vastgelegd te worden in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen de vrijgegeven verstoringsdiepte van 70 cm – mv toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Struik en Partners, Bouwkundig Buro, handelend namens Garijs B.V., heeft ADC ArcheoProjecten in juni 2017 een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Burgstraat 2 te Giessen (gemeente Woudrichem, afb. 1 en 2). Aanleiding is de voorgenomen uitbreiding van een bedrijfshal.

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden en is de Monumentenwet 1988 komen te vervallen. De bepalingen van de Monumentenwet zijn echter opgenomen in de Erfgoedwet. Op grond van de Erfgoedwet moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. Het plangebied maakt deel uit van het bestemmingsplan Giessen-Rijswijk 2013, dat op 10 juni 2013 door de gemeente Woudrichem is vastgesteld. Het plangebied heeft in dit plan de dubbelbestemming 'Waarde archeologie 2' gekregen. In deze zone geldt dat archeologisch onderzoek verplicht is bij bodemingrepen met een oppervlakte van groter dan 50 m² en dieper dan 30 cm –mv.¹ Op de archeologische verwachtingen- en beleidskaart van de gemeente Woudrichem maakt het plangebied deel uit van een historische kern en geldt daarom een hoge archeologische verwachtingswaarde.²

Ten behoeve van het verkrijgen van een omgevingsvergunning dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Woudrichem heeft behalve dat voor aanvang van een booronderzoek een Plan van Aanpak (PvA) door de bevoegde overheid moet worden getoetst, geen aanvullende richtlijnen of onderzoeksvragen opgesteld.⁴ Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Oprachtgever:	Struik en Partners, Bouwkundig Buro Kerkstraat 34 4285 BB Woudrichem 0183-309321 info@burostruik.nl
	Garijs B.V. Burgstraat 2 4283 GG Giessen 0183-447878
Fasen AMZ-cyclus:	Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
Aanleiding:	Uitbreiding van een bedrijfshal
Locatie:	Burgstraat 2
Plaats:	Giessen
Gemeente:	Woudrichem
Provincie:	Noord-Brabant
Kadastrale gegevens:	Kadastrale gemeente Giessen, sectie A, perceel 1370.
Kaartblad:	44F (1:25.000)
Oppervlakte plangebied	136 m ²
Coördinaten:	130.723 / 442.619

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl>.

² Peeters en Ellenkamp 2010.

³ SIKB 2013.

⁴ Richtlijnen van regio West-Brabant.

	130.738 / 442.615
	130.738 / 442.606
	130.723 / 442.606
Bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Woudrichem Mevr. A. Schaar Postbus 6 4285 GZ Woudrichem gemeente@woudrichem.nl 0416-698700
Deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	Regioarcheologen programmabureau RWB Mevr. F. Timmermans Postbus 503 4870 AM Etten-Leur Floor.timmermans@west-brabant.eu 076-5027229
Archis-zaaknummer:	4547092100
ADC-projectcode:	4190468
Auteur:	I.S.J. Beckers
Projectmedewerker(s):	n.v.t.
Autorisatie:	E. Jacobs
Periode van uitvoering:	Juni 2017
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://dx.doi.org/10.17026/dans-x7e-fb4t

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 2.1 tot en met 2.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in de dorpskern van Giessen, gemeente Woudrichem. Het ligt aan de achterzijde van de bebouwing van de Burgstraat 2, op een parkeerplaats die omgeven wordt door de bebouwing aan de Burgstraat, de Maasdijk en de Schoolstraat. Direct ten noorden van het plangebied is een bedrijfshal aanwezig. De parkeerplaats is verhard met stelconplaten en een grindlaag. De toegangsweg naar de Burgstraat is verhard met een klinkerverharding.

Op basis van de opgevraagde gegevens met betrekking tot de milieuhygiënische situatie in het plangebied kan worden geconcludeerd dat, omdat dit onderzoek gelijktijdig met het archeologische onderzoek uitgevoerd wordt, nog geen gegevens omtrent verontreiniging van het terrein bekend zijn.⁵ In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIC. Uit de hierop ontvangen gegevens blijkt langs de oostrand van het plangebied een rioolleiding aanwezig is.⁶

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 300 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

De ten noorden van het plangebied gelegen bedrijfshal zal worden uitgebreid. Hierbij zal het hele plangebied, met een oppervlakte van 136 m², bebouwd mee worden. De uitbreiding zal gefundeerd worden 'op staal', hierbij zal ter plaatse van de funderingsbalken ongeveer 65 tot 70 cm diep gegraven worden. De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland ⁷	Formatie van Echteld; rivierklei op rivierzand (kaartcode: Ec1)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁸	Niet gekarteerd (bebouwd); maar waarschijnlijk rivieroeverwal (kaartcode: 3K25)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁹	Niet gekarteerd (bebouwd), maar waarschijnlijk kalkhoudende

⁵ Informatie Struik en Partners Bouwkundig Buro.

⁶ KLIC-meldingsnummer 17O037234.

⁷ De Mulder *et al* 2003.

⁸ Alterra 2008.

⁹ Staring Centrum 1990.

Bron	Informatie
Meandergordelkaart ¹⁰ Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, afb. 4) ¹¹	poldervaaggrond, zware zavel en lichte klei, grondwatertrap VII (kaartcode: Rn95A VII). De Alm, actief vanaf ca. 390 v. Chr. tot ca. 1.060 n. Chr. 2,22 m +NAP, het plangebied ligt in een depressie in de kern van Giessen. Waarschijnlijk zijn de gebieden ten noorden en ten oosten van het plangebied opgehoogd.

Het plangebied bevindt zich in Giessen, een dorp in het Land van Heusden en Altena, een onderdeel van het centrale Nederlandse riviereengebied. In het Holoceen heeft hier vooral sedimentatie vanuit de voorlopers van de Rijn en de Maas plaatsgevonden boven op het uitgestrekte dal dat in de laatste ijstijd door vlechtende riviersystemen was ontstaan (opgebouwd uit grof zand en grind, Formatie van Kreftenheye).

Alle holocene rivierafzettingen worden tot de Formatie van Echteld gerekend. De Formatie van Echteld omvat alle klastische sedimenten (grind, zand, zavel en klei) afgezet door rivieren en wordt lithogenetisch onderverdeeld in grofweg: stroomgordelafzettingen, crevasse-afzettingen, komafzettingen en dijkdoorbraakafzettingen. De stroomgordelafzettingen worden verder onderverdeeld in bedding-, oever-, en restgeulafzettingen. Ingeschakelde veenlagen worden gerekend tot het Hollandveen Laagpakket behorende tot de Formatie van Nieuwkoop.¹²

Beddingafzettingen bestaan over het algemeen uit zand en grind, oeverafzettingen uit sterk zandige en/of sterk siltige klei en komafzettingen uit zware- of matig zware klei. Naast de rivierbedding en op de al verlaten zandbedding werden oeverafzettingen afgezet; het betreft hier voornamelijk sterk tot uiterst siltige klei en siltig zand. Omdat de oeverafzettingen direct naast de riviergeul afgezet werden ontstonden er oeverwallen langs de rivieren. Door de relatief hoge ligging waren deze plaatsen aantrekkelijk voor bewoning. Op grotere afstand van de oeverwal kon als gevolg van afnemende stroomkracht ook het fijne materiaal bezinken en werd matig tot zwak siltige klei afgezet. Op nog grotere afstand van de rivier vond veengroei plaats. Deze gebieden staan bekend als komgebieden.¹³

Volgens de kaarten uit de Atlas van Holoceen Nederland, die de periode van 5.500 tot 500 v. Chr. weergeven, lag het plangebied in een veengebied.¹⁴ Vanaf ca. 390 v. Chr werd de Alm, een oude Maasarm, in het gebied actief. Direct aangrenzend aan de oostelijke zijde van het plangebied is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij oever- op beddingafzettingen van de Alm zijn aangetroffen. Waarschijnlijk heeft de Alm ook in het plangebied gestroomd en zijn er oever- op beddingafzettingen van de Alm aanwezig. Waarschijnlijk is de top van de veenlaag hierbij verstoord geraakt. Op basis van het proefsleuvenonderzoek wordt de top van de beddingafzettingen van de Alm op een diepte van 330-340 cm –mv verwacht en de top van de oeverafzettingen op een diepte van 190-200 cm –mv.

Voor 1230 n. Chr. is de Alm afgedamd bij Giessen. Rond ca. 1275 n. Chr. verzande de Alm steeds meer en heeft de Maas zich in noordelijke richting verlegd. Hierbij is de maastak die nu de Afgedamde Maas genoemd wordt ontstaan.¹⁵

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) zijn in de kern van Giessen veel hoogteverschillen zichtbaar (afb. 4). Op het AHN lijkt het plangebied in een lager deel van de dorpskern te liggen met een maaiveldhoogte van ca. 2,22 m +NAP.¹⁶ Uit de resultaten van het eerder genoemde proefsleuvenonderzoek blijkt echter dat zelfs in dit lage deel van de dorpskern nog een ca. 2 m dik

¹⁰ Cohen *et al* 2012.

¹¹ <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>.

¹² Berendsen 2004.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Vos *et al* 2011.

¹⁵ Cohen *et al* 2012, Haartsen 2009 en Moerman 2010.

¹⁶ <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>.

zandig, humeus kleipakket aanwezig is, dat als een ophogingspakket uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd geïnterpreteerd moet worden. Waarschijnlijk is dit pakket in een betrekkelijk korte tijd na de 12^e eeuw n. Chr. opgebracht. De hoogteverschillen in de kern van Giessen zijn dus niet natuurlijk, maar ontstaan door het aanbrengen van ophogingspakketten.¹⁷

Op de Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, maakt het plangebied deel uit van de kern van Giessen en is niet gekarteerd.¹⁸ Rondom het dorp komen kalkhoudende poldervaaggronden voor, ontwikkeld in zware zavel en lichte klei. Dit bodemtype is ontstaan op oude stroomruggen en wordt gekenmerkt door een 35 cm dikke zwak humeuze bovengrond.¹⁹

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Op de archeologische verwachtingen- en beleidskaart van de gemeente Woudrichem maakt het plangebied deel uit van de historische kern van Giessen (afb. 3), waarvoor een hoge archeologische verwachtingswaarde voor archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd geldt.²⁰

In het onderzoeksgebied zijn in Archis 3.0 de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 3):

Onderzoek	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
19.018	Booronderzoek	Niet digitaal gepubliceerd.	Vervolgonderzoek is noodzakelijk door middel van een archeologische begeleiding
19.021	Booronderzoek	Niet digitaal gepubliceerd.	Niet digitaal gepubliceerd.
23.624	Booronderzoek	Tijdens het onderzoek zijn een groot aantal indicatoren uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd gevonden	Vervolgonderzoek
25.652	Archeologische begeleiding	Tijdens het onderzoek zijn een groot aantal bewoningsresten uit de Late Middeleeuwen en uit de 16 ^e eeuw aangetroffen.	De locatie is opgegraven, verder onderzoek is niet noodzakelijk.
29.057	Proefsleuvenonderzoek	Tijdens het onderzoek zijn sporen gevonden met daarin resten uit de Vroeg en de Late Middeleeuwen. De sporen worden afgedekt door een damophoging uit de Late Middeleeuwen. ²¹	Archeologische opgraving als er dieper dan 150 cm –mv verstoord wordt.
29.440	Bureau- en booronderzoek	De bovengrond is tot 2 m –mv omgewerkt. ²²	Er is geen vervolgonderzoek noodzakelijk.
56.859	Opgraving	Tijdens de opgraving is een rechthoekige hoofdburcht gevonden die uit een vierkante of rechthoekige woontoren bestond en werd omgeven door een ringmuur met steunberen en een gracht. De hoofdburcht werd verbonden met de voorburch in het oosten door een brug. De voorburch is niet opgegraven. ²³	Vanwege de uitzonderlijke archeologische vondst is geadviseerd om de overige delen van de burcht in situ te bewaren en het terrein aan te merken als beschermd archeologisch monument.

¹⁷ Moerman 2010.

¹⁸ Staring Centrum 1990.

¹⁹ Harbers 1990.

²⁰ Peeters en Ellenkamp 2010.

²¹ Moerman 2010.

²² Exaltus 2008.

²³ Corver 2015.

Waarneming	Omschrijving	Datering ²⁴	Opmerking
31.263	Tufstenen kerkgebouw, in de 13 ^e eeuw hersteld	LME	
37.239	Enkele aardewerkfragmenten	ROM-LME	Gevonden tijdens een oppervlaktekartering
411.193	Scherf van een reliëfbandamfoor (VME), groot aantal gebruiksvoorwerpen uit de Late Middeleeuwen	VME-NT	Gevonden tijdens een archeologische begeleiding (onderzoeksmelding 25.652)
416.868	Aardewerk en botmateriaal	VME-NT	Gevonden tijdens een proefsleuvenonderzoek (onderzoeksmelding 29.057)
423.166	Botresten, fragmenten roodbakkend en grijsbakkend aardewerk, baksteen, houtskool en fosfaatvlekken	LME-NT	Gevonden tijdens een booronderzoek (onderzoeksmelding 23.264)

In de omgeving van het plangebied zijn meerdere archeologische onderzoeken uitgevoerd. Direct ten oosten van het plangebied is een booronderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn tot op een diepte van ca. 2 m –mv humeuze pakketten aangeboord met daarin veel archeologische indicatoren zoals aardewerk, botmateriaal, fosfaatvlekken en houtskoolfragmenten. Op basis van deze resultaten is geadviseerd om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren. Hierbij bleek dat de humeuze pakketten opgebrachte grond uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd betreffen en dat in de top van de hieronder gesitueerde oeverafzettingen van de Alm archeologische sporen aanwezig zijn die op basis van het daarin aangetroffen vondstmateriaal uit de Late Middeleeuwen (12^e eeuw n. Chr.) dateren. Waarschijnlijk maken de sporen deel uit van een boerenerf. Geadviseerd is om deze resten op te graven als er dieper dan 150 cm –mv verstoord zou worden. Dit was echter niet noodzakelijk.²⁵

Op 110 m ten noordoosten van het plangebied zijn langs de Kerkstraat een booronderzoek en een daaruit volgende archeologische begeleiding uitgevoerd. Hieruit bleek dat in het gebied bewoningssporen uit de Vroege en Late Middeleeuwen voorkwamen, zoals een kuil met slachtafval en de funderingen van een structuur uit de overgang van de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Uit drie diergraven uit de Nieuwe tijd blijkt dat het gebied in de Nieuwe tijd als landbouwgebied is gebruikt.²⁶ Iets ten noordoosten van dit onderzoeksterrein is de tufstenen parochiekerk van Giessen opgegraven, die uit de periode voor de 13^e eeuw n. Chr. dateert.²⁷

Op ca. 200 m ten westen van het plangebied is langs de Burgstraat een archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Dit gebied bleek relatief diep verstoord te zijn en daarom was hier geen vervolgonderzoek noodzakelijk.²⁸ Op ca. 220 m ten zuidwesten van het plangebied zijn tijdens een oppervlaktekartering aardewerkfragmenten uit de Romeinse tijd tot en met de Late Middeleeuwen gevonden. Het stroomgebied van de Alm is dus al sinds de Romeinse tijd bewoond geweest.²⁹

Op ca. 300 m zijn tussen de Burgstraat en de Heerlijkheidsstraat de resten opgegraven van een deel van een waterburcht. Het betreft hier waarschijnlijk het eerste huis van Giessen, wat in de 13^e eeuw n. Chr. gesticht is en wat in 1306 verwoest is door de heer van Altena. De latere burchten ('huizen') van de familie van Giessen worden ten noorden en ten westen van dit opgravingsterrein verwacht. Onderzoek heeft uitgewezen dat de funderingen van de hoofdburcht nog goed bewaard zijn gebleven en dat nog resten van de brug naar de voorburcht en de voorburcht zelf verwacht

²⁴ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

²⁵ Onderzoeksmeldingen 23.624 en 29.057, waarnemingen 416.868 en 423.166, Moerman 2010.

²⁶ Onderzoeksmeldingen 19.018 en 25.652, waarneming 411.193.

²⁷ Waarneming 31.263.

²⁸ Onderzoeksmelding 29.440, Exaltus 2008.

²⁹ Waarneming 37.239.

moeten worden. Op basis van de opgraving is geadviseerd de resten van de waterburcht in situ te bewaren en het terrein aan te wijzen als beschermd archeologisch monument.³⁰

Tijdens het bureauonderzoek is contact geweest met dhr. J. Kollen van de Archeologische Vereniging Land van Heusden en Altena³¹ om informatie op te vragen omtrent mogelijke archeologische waarden in de omgeving van het plangebied maar daar is nog geen reactie op ontvangen.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut (afb. 5) ³²	1811-1832	Boomgaard
Topografische kaart ³³	1837-1840	Tuin
Bonnekaart (afb. 6) ³⁴	1874-1917	Boomgaard
Topografische kaart	1936-1950	Boomgaard
Topografische kaart (afb. 7)	1958	Plangebied is geëgaliseerd.
Topografische kaart ³⁵	1969-1988	Plangebied ligt direct ten zuiden van een bedrijfsgebouw

Het land van Heusden en Altena maakte in de Late Middeleeuwen deel uit van een grotere polder, die de Grote Waard genoemd werd. Deze polder strekte zich uit van de Hoeksche Waard tot delen van het huidige Noord-Brabant. De Maasdijk maakte waarschijnlijk vroeger deel uit van de ringdijk van de Grote Waard. Vanaf de 11^e eeuw n. Chr. is men deze ringdijk gaan aanleggen om de waterhuishouding van de Grote Waard te regelen. Vermoedelijk is in deze periode het dijkdorp Giessen ontstaan, op het punt waar de Alm de Grote Waard instroomde. Direct aangrenzend aan het oostelijke zijde van het plangebied zijn sporen van een laatmiddeleeuws boeren erf.³⁶ Mogelijk strekte dit erf zich uit tot het hier besproken plangebied. De Alm is in de periode voor 1.230 n. Chr. afgedamd bij Giessen. Mede door deze maatregel verzande de Alm steeds meer en is uiteindelijk rond 1.275 n. Chr. een nieuwe maastak ontstaan, de Afgedamde Maas, die in oostelijke richting langs de ringdijk van de Grote Waard stroomde.³⁷ In het westen van de kern van Giessen hebben de (water)burchten bestaan van de familie van Giessen.³⁸ In 1421 is tijdens de St. Elisabethsvloed de Grote Waard verloren gegaan. Het oostelijke deel van deze polder (het Land van Heusden en Altena) bleef hierbij evenwel redelijk ongeschonden. Het westelijke deel van het Land van Heusden en Altena werd opnieuw bedijkt en verder bleef de ringdijk van de Grote Waard behouden.³⁹

Op de oudste gedetailleerde kaart van het plangebied, de kadastrale minuutkaart uit de periode van 1811 tot en met 1832, strekt de bebouwing van Giessen zich uit langs de Burgstraat en de Maasdijk (afb. 5). Het plangebied is in deze periode volgens de bijbehorende Oorspronkelijke Aanwijzende Tafelen (OAT) in gebruik als boomgaard.⁴⁰ Een gebruik dat waarschijnlijk tot in de eerste helft van de 20ste eeuw ongewijzigd bleef (afb. 6). Op de Topografische kaart van 1958 is het perceel waar het plangebied deel van uitmaakte voorzien van een rand met inspringingen. Mogelijk is het perceel in deze periode dus afgegraven of geëgaliseerd (afb. 7). In de periode tussen 1958 en 1969 wordt ten noorden van het plangebied vervolgens een bedrijfsgebouw gerealiseerd. Het

³⁰ Corver 2015.

³¹ Emailcontact op 20 augustus 2017.

³² Kadaster 1832.

³³ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

³⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1874-1917.

³⁵ Topografische Dienst Nederland 1936-1988.

³⁶ Moerman 2010.

³⁷ Haartsen 2009.

³⁸ Corver 2015.

³⁹ Haartsen 2009.

⁴⁰ Kadaster 1832.

plangebied zelf zal waarschijnlijk in deze periode in gebruik zijn genomen als opstelplaats voor materiaal of parkeerplaats.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied bevindt zich in de bebouwde kom van Giessen, een dorp in het Midden-Nederlandse rivierengebied. De omgeving van Giessen maakte deel uit van een voormalig veengebied, waar vanaf ca. 390 v. Chr de meandergordel van de Alm actief werd. Door riviererosie is waarschijnlijk de top van het veen verstoord geraakt. In de oeverafzettingen van de Alm kunnen archeologische resten vanaf de periode van de Romeinse tijd aanwezig zijn. Een eventueel archeologisch niveau zal zich in dat geval waarschijnlijk manifesteren als een archeologische laag, een humeuze, ontkalkte laag met daarin fragmenten aardewerk, botresten en houtskool.

Tijdens een proefsleuvenonderzoek in het gebied direct ten oosten van het plangebied zijn de beddingafzettingen van de Alm op een diepte van 330-340 cm –mv aangetroffen.⁴¹ Op de beddingafzettingen zijn zandige oeverafzettingen van de Alm aanwezig. De top van deze afzettingen is aangetroffen op een diepte van 190-200 cm –mv. In de top van deze afzettingen zijn sporen aangetroffen van een laatmiddeleeuws boeren erf. Het betreft hier enkele afvalkuilen met veel aardewerkfragmenten en een greppel. Niet uitgesloten kan worden dat dit erf zich tot in het plangebied uitgestrekt.

Boven de oeverafzettingen van de Alm is tijdens eerder genoemd proefsleuvenonderzoek een opgebracht kleipakket aangetroffen. Hierin is aardewerk uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetroffen.. De top van dit pakket zal ter plaats van het hier besproken plangebied vermoedelijk verstoord geraakt zijn bij graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van de funderingen van het bestaande 20ste eeuwse bedrijfspand en/of tijdens de aanleg van het huidige parkeerterrein.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

In het plangebied kunnen nog archeologische waarden aanwezig zijn. Daarom wordt geadviseerd in het plangebied een verkennend booronderzoek uit te voeren, om de bodemopbouw en intactheid daarvan te bepalen. De stratigrafie van het gebied kan met de resultaten van het direct ten oosten uitgevoerde proefsleuvenonderzoek vergeleken worden, om zo te achterhalen of ook in het plangebied archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen te verwachten zijn.

3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.1 Plan van Aanpak

3.1.1 Inleiding

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en waar nodig aanvullen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting, zoals deze is geformuleerd in par. 2.4. Op 6 juni 2017 werd een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek werd vastgelegd.

⁴¹ Moerman 2010.

In lijn met de conclusie van de gespecificeerde verwachting (par. 2.4) is gekozen voor een verkennend booronderzoek. Met het verkennende booronderzoek zal de bodemopbouw en de mate van intactheid daarvan bepaald worden. Het leidt tot beantwoording van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van de ondergrond in het plangebied?
- In hoeverre is deze opbouw nog intact?
- Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied?
- Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?
- Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?
 - Zo ja:
 - Op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP zijn deze archeologische indicatoren aangetroffen?
 - Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van deze archeologische indicatoren?
 - Wat is de aard en ouderdom van deze indicatoren?
- In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?
- In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

3.1.2 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Voor het beantwoorden van de in par. 3.1.1 genoemde onderzoeksvragen is de volgende onderzoeksmethode toegepast

Aantal boringen:	drie
Boorgrid:	Evenredig verspreid over het plangebied
Diepte boringen:	2,5 m –mv, één boring is tot 4 m –mv gezet.
Boormethode:	edelman met diameter 7cm enguts met diameter 3cm / zuigerboor met diameter 5 cm (handmatig)
Bemonstering:	versnijden en/of verbrossen

De bodemtextuur en archeologische indicatoren worden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.⁴² De X- en Y-coördinaten zijn bepaald aan de hand van de lokale topografie en ingemeten met behulp van een meetlint. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

3.1.3 Monsternameplan

Hoewel een verkennend booronderzoek niet als primair doel het opsporen van archeologische vindplaatsen en indicatoren heeft, zullen eventuele relevante archeologische vondsten wel worden verzameld en indien mogelijk globaal worden gedetermineerd. Ook voor het onderzoek relevante bodemlagen zullen worden bemonsterd.

3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.2.1 Lithologische beschrijving

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 2. De boorgegevens worden gepresenteerd in Bijlage1. Alle aangetroffen bodemlagen zijn kalkrijk.

De ondergrond van het plangebied bestaat uit zwak siltig, matig fijn zand. De top van dit zandpakket bevindt zich op 250 cm –mv. Naar boven toe gaat het zandpakket geleidelijk over in een matig zandig, gelaagd kleipakket met roestvlekken en vervolgens in sterk siltige klei. De top

⁴² Bosch 2005; Nederlands Normalisatie-Instituut 1989.

van het kleipakket bevindt zich op ca. 150-160 cm –mv. In deze top komen fosfaatvlekken voor. In boring 3 is er sprake van een zwak tot matig humeuze top.

Boven dit kleipakket is een humeus, matig zandig kleipakket aanwezig. In dit pakket zijn verspreid over het plangebied baksteenfragmenten, houtskoolfragmenten, een fragment dierlijk botmateriaal en een fragment grijsbakkend aardewerk aangetroffen. Het betreft hier waarschijnlijk een fragment laatmiddeleeuws kogelpotaardewerk.⁴³ Het fragment is net onder de top van het pakket gevonden, circa 80 cm – mv, en dateert uit de 12de of 13de eeuw na Chr.

Bovenop het ophogingspakket bevindt zich een 30 tot 50 cm dikke donkergijze, matig humeuze laag. In de top hiervan is sprake van baksteen- en houtskool fragmenten alsook een stuk plastic. De matig humeuze top heeft een scherpe ondergrens op 70-90 cm –mv.

Deze wordt op zijn beurt afgedekt door een ca. 40 cm dikke laag zwak siltig, matig grof, lichtgrijs zand. Deze dient als basis voor een klinkerverharding of een grindlaag.

3.2.2 Interpretatie

Het zandpakket in de ondergrond bestaat uit beddingafzettingen van de Alm. Deze beddingafzettingen gaan naar boven geleidelijk over in oeverafzettingen van de Alm. In de top van de oeverafzettingen, op diepte van 150-160 cm –mv, zijn fosfaatvlekken aanwezig en in boring 3 is sprake van een humeuze laag. Waarschijnlijk is dit hetzelfde niveau als waarin tijdens het proefsleuvenonderzoek in het aangrenzende perceel archeologische sporen van een uit de 12de eeuw na Chr. daterend boerenerf zijn aangetroffen.⁴⁴ De fosfaatinspoeling is waarschijnlijk veroorzaakt door het gebruik van het gebied als boerenerf.

De oeverafzettingen worden afgedekt door een zwak humeus, matig zandig kleipakket. Waarschijnlijk gaat het hier om een opgebracht pakket dat ook bij het eerder genoemde proefsleuvenonderzoek op het naastgelegen perceel is aangetroffen. Hiervan is beargumenteerd dat dit pakket in een betrekkelijk korte tijd is opgebracht na de 12^e eeuw n. Chr., mogelijk ten behoeve van een dam in de Alm. Het tijdens het hier besproken booronderzoek aangetroffen kogelpotfragment lijkt deze interpretatie te onderschrijven. Er zijn geen aanwijzingen voor een oude woongrond omdat in deze laag tijdens het proefsleuvenonderzoek geen archeologische sporen zijn aangetroffen.⁴⁵

De 30 tot 50 cm dikke humeuze laag die deze middeleeuwse ophoging afdekt betreft gezien het erin aangetroffen fragment plastic een recente bouwvoor. Deze wordt in het plangebied nog afgedekt door een ca. 40 cm dik zandpakket, dat waarschijnlijk tijdens de aanbreng van de huidige straatverharding is opgebracht.

3.3 Conclusies

De in paragraaf 3.1.1 gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Wat is de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van de ondergrond in het plangebied?*

De ondergrond van het plangebied bestaat uit oever- op beddingafzettingen van de Alm. De top van de oeverafzettingen is aangetroffen op 150-160 cm –mv. In de top van de oeverafzettingen zijn aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden aangetroffen. Waarschijnlijk gaat het hier om de voorzetting van een laatmiddeleeuws boerenerf, waarvan al eerder sporen op het naastgelegen perceel zijn aangetroffen.⁴⁶ De oeverafzettingen worden afgedekt door een opgebracht pakket wat waarschijnlijk eveneens uit de Late Middeleeuwen dateert. De top hiervan bevindt zich op 70-90 cm –

⁴³ Determinatie I.S.J. Beckers.

⁴⁴ Moerman 2010.

⁴⁵ Moerman 2010.

⁴⁶ Moerman 2010.

mv. Deze wordt op zijn beurt afgedekt door een recente bouwvoor en een opgebracht zandpakket.

- *In hoeverre is deze opbouw nog intact?*
Ten opzichte van het aangrenzende perceel is het in de Late Middeleeuwen opgebrachte pakket dunner. Dit zou veroorzaakt kunnen zijn door een afgraving van het plangebied in de 20^e eeuw (afb. 7). Verder zijn de aangetroffen lagen identiek aan de lagen die in het proefsleuvenonderzoek op het aangrenzende perceel en mag aangenomen worden dat ook binnen het plangebied het potentiële archeologische niveau uit de Late Middeleeuwen, gesitueerd op 150-160 cm –mv, intact is.
- *Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied?*
In de top van de oeverafzettingen kunnen, net zoals in het aangrenzende perceel, archeologische sporen uit de Late Middeleeuwen aanwezig zijn. In het daarboven aanwezige opgebrachte pakket, dat waarschijnlijk uit de Late Middeleeuwen dateert, zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek in het aangrenzende perceel geen archeologische sporen herkend.⁴⁷
- *Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?*
De top van de oeverafzettingen bevindt zich op 150-160 cm –mv (ca. 0,4-0,5 m NAP).
- *Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?*
In het opgebrachte pakket, dat waarschijnlijk uit de Late Middeleeuwen dateert is in boring 1 een kogelpotfragment gevonden en in boring 3 een fragment dierlijk botmateriaal.
Zo ja:
 - *Op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP zijn deze archeologische indicatoren aangetroffen?*
Het kogelpotfragment is op 80 cm –mv gevonden (1,4 m NAP) en het fragment dierlijk botmateriaal op 130 cm –mv (0,9 m NAP).
 - *Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van deze archeologische indicatoren?*
De beide fragmenten komen uit hetzelfde ophogingspakket, dat waarschijnlijk in het hele plangebied aanwezig is. Dit pakket is gelijk aan een eerder aangetroffen ophogingspakket in het gebied ten oosten van het plangebied.⁴⁸
 - *Wat is de aard en ouderdom van deze indicatoren?*
De fragmenten komen uit een ophogingspakket dat waarschijnlijk uit de Late Middeleeuwen dateert. Op basis van de datering van het kogelpotfragment en de vondsten uit het aangrenzende perceel, betreft het hier waarschijnlijk een in betrekkelijk korte tijd na de 12^e eeuw n. Chr. opgebracht pakket.
- *In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?*
Op basis van het booronderzoek kan de hoge archeologische verwachtingswaarde gehandhaafd blijven. In het plangebied is zeer waarschijnlijk sprake van de voortzetting van een uit de Late Middeleeuwen daterend boerenerf. De kans op de aanwezigheid van sporen uit de Nieuwe Tijd is laag.
- *In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling?*
Er is voor de uitbreiding van de bedrijfshal gekozen voor een funderingswijze met een betrekkelijk ondiepe verstoringsdiepte. Uitgangspunt is dat slechts tot een diepte van maximaal 70 cm –mv gegraven worden. De verstoring blijft dus beperkt tot de recente

⁴⁷ Moerman 2010.

⁴⁸ Moerman 2010.

bouwvoor. Het potentiële archeologische niveau uit de Late Middeleeuwen, gesitueerd op 150-160 cm –mv, evenals het daarboven gelegen laatmiddeleeuwse ophogingspakket, met een top op circa 80 cm –mv, zal niet bedreigd worden.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

Het potentiële archeologische niveau uit de Late Middeleeuwen bevindt zich op ca. 150-160 cm –mv. Aangezien de voorgenomen verstoringsdiepte tot slechts 70 cm – mv zal reiken wordt dit niveau niet bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling.

Mits de voorgenomen verstoring inderdaad niet dieper reikt dan de opgegeven 70 cm –mv wordt verder onderzoek niet aanbevolen.

Dit advies is in lijn met het advies dat ook verstrekt is voor het naastgelegen perceel en wat door het bevoegd gezag bekrachtigd is. Daar bevond het archeologisch niveau zich op 190-200 cm –mv . Hier werd vrijgave geadviseerd indien de voorgenomen verstoring tot minimaal 50 cm hierboven zou reiken.⁴⁹

Indien binnen het hier besproken plangebied met een vergelijkbare bufferzone rekening gehouden wordt geldt een uiterste verstoringsdiepte van 100 cm –mv. De voorgenomen verstoringsdiepte van 70 cm -mv blijft hier ruim boven.

Mocht uiteindelijk wel gekozen worden voor een verstoringsdiepte dieper dan 100 cm – mv dan is alsnog vervolgonderzoek noodzakelijk. Dit zal in dat geval minimaal uit een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) dienen te bestaan waarbij de exacte aard, omvang en datering alsook behoudenswaardigheid van de aanwezige archeologische waarden vastgesteld kan worden. De exacte invulling van de werkzaamheden dient in dat geval in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE) vastgelegd te worden.

4 Aanbeveling

In het plangebied is in de top van de oeverafzettingen van de Alleen archeologisch niveau aanwezig. Zeer waarschijnlijk gaat het daarbij om de voortzetting van een bij eerder onderzoek op het direct naastgelegen perceel aangetroffen laatmiddeleeuws boerenerf. Binnen het plangebied bevindt dit niveau zich op een diepte van 150-160 cm –mv.

Aangezien de voorgenomen verstoringsdiepte tot slechts 70 cm – mv zal reiken wordt dit niveau niet bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling.

Mits de voorgenomen verstoring inderdaad niet dieper reikt dan de opgegeven 70 cm –mv wordt verder onderzoek niet aanbevolen.

Dit advies is in lijn met het advies dat ook verstrekt is voor het naastgelegen perceel en wat door het bevoegd gezag bekrachtigd is. Daar bevond het archeologisch niveau zich op een diepte van 190-200 cm –mv. Hier werd vrijgave geadviseerd indien de voorgenomen verstoring tot minimaal 50 cm hierboven zou reiken.

Indien binnen het hier besproken plangebied met een vergelijkbare bufferzone rekening gehouden wordt geldt dat een uiterste verstoringsdiepte van 100 cm –mv. gehanteerd zou moeten worden. De voorgenomen verstoringsdiepte van 70 cm -mv blijft hier ruim boven.

⁴⁹ Moerman 2010.

Mocht uiteindelijk wel gekozen worden voor een verstoringsdiepte dieper dan 100 cm – mv dan is alsnog vervolgonderzoek noodzakelijk. Dit zal in dat geval minimaal uit een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) dienen te bestaan waarbij de exacte aard, omvang en datering alsook behoudenswaardigheid van de aanwezige archeologische waarden vastgesteld kan worden. De exacte invulling van de werkzaamheden dient in dat geval dan vastgelegd te worden in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen de vrijgegeven verstoringsdiepte van 70 cm – mv toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet. Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Alterra, 2008: *Digitale Geomorfologische kaart van Nederland*. Wageningen.
- Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Bureau Militaire Verkenningen, 1874-1917: *Bonnekaart, schaal 1:50.000, Blad 549 Brakel*.
- Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik & A.H. Geurts, 2012: *Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas-Delta*. Universiteit Utrecht. Utrecht.
- Exaltus, R., 2008: *Giessen, Burgstraat (N.B.), een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Zuidhorn (Steekproefrapport 2008-06/27).
- Haartsen, A.J., 2009: *Ontgonnen Verleden, regiobeschrijvingen provincie Noord-Brabant*. Ede (rapport Dienst Kennis nr. 2009/dk116-k).
- Harbers, P., 1990: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, Toelichting bij het kaartblad 44 Oost Oosterhout*. Staring Centrum. Wageningen.
- Kadaster, 1832: *Kadastrale minuutkaart 1811-1832, Giessen, Noord-Brabant, sectie A, Blad 02*.
- Moerman, S., 2010: *Inventariserend Veldonderzoek (IVO), karterende en waarderende fase, Maasdijk 8, Giessen, gemeente Woudrichem*. Becker & van de Graaf bv. Noordwijk.
- Mulder, E.F.J. de, M.G.F.M. Aa & T. Kuijt, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Groningen.
- Peeters, M.M., G.R. Ellenkamp, 2010: *Een gevecht tussen Maas, Alm en Merwede, beleidsadviezen bij de erfgoedkaart van de gemeente Woudrichem (alsmede Aalburg en Werkendam), deel 1: toelichting op de archeologische en cultuurhistorische kaart en deel 2: toelichting op de beleidsadvieskaart*. Weesp (RAAP-rapport 2189).
- SIKB, 2016: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Staring Centrum, 1990: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, Blad 44 Oost Oosterhout*. Staring Centrum. Wageningen.
- Topografische Dienst Nederland, 1936-1988: *Topografische kaart van Nederland, schaal 1:25.000, Blad 44F*.
- Vos, P.C., J. Bazelmans, H.J.T. Weerts & M.J. van der Meulen, 2011: *Atlas van Nederland in het Holoceen*. Amsterdam.
- Wolters Noordhoff Atlasproducties, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel 4; Zuid Nederland, 1839-1859*. Groningen.

Geraadpleegde websites

- <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>
- <https://archis.cultureelerfgoed.nl/>
- <https://bagviewer.kadaster.nl>
- <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>
- <http://www.bodemdata.nl>
- <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>
- <https://easy.dans.knaw.nl>
- <https://www.kadaster.nl/>

<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.topotijdreis.nl>
<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied.

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied, boorpuntenkaart en vondstenkaart.

Afb. 3 Beleidskaart van de gemeente Woudrichem en Archis-meldingen uit het onderzoeksgebied.

Afb. 4 Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 maaiveld (AHN). Rode gebieden zijn relatief hoog en blauwe gebieden relatief laag.

Afb. 5 Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op de kadastrale minuutkaart uit de periode van 1811 tot 1832.

Afb. 6 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1883.

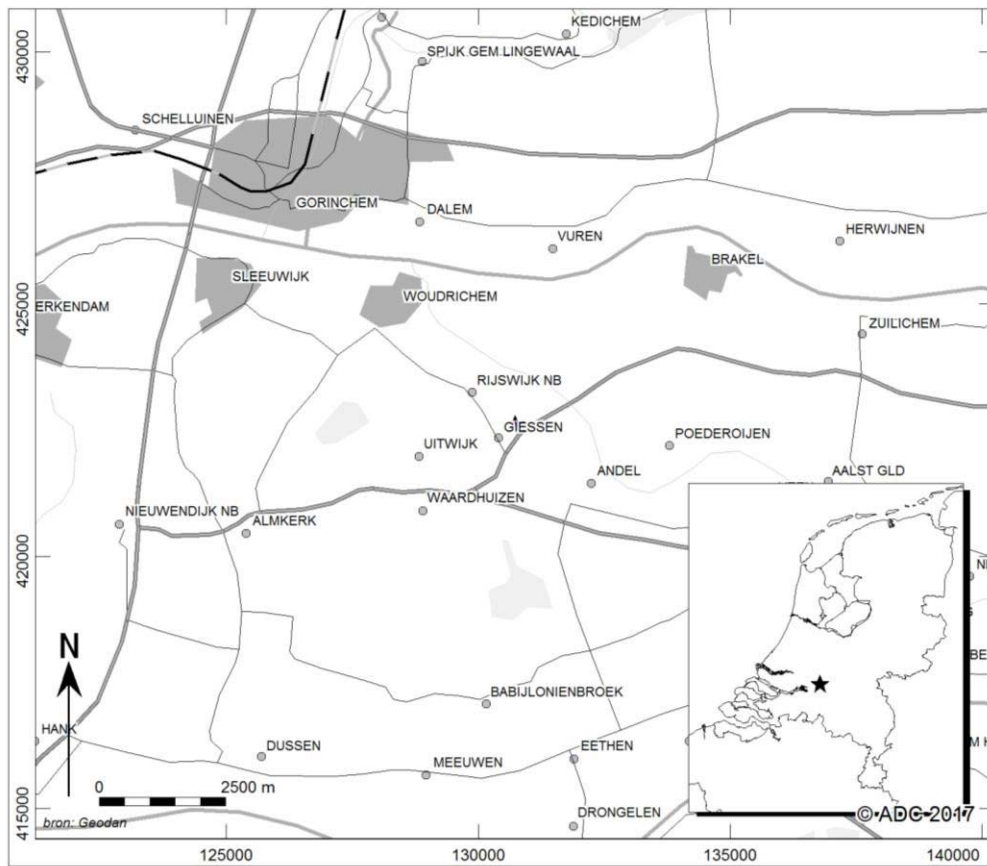
Afb. 7 Locatie van het plangebied (gele cirkel) op de topografische kaart van 1958.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

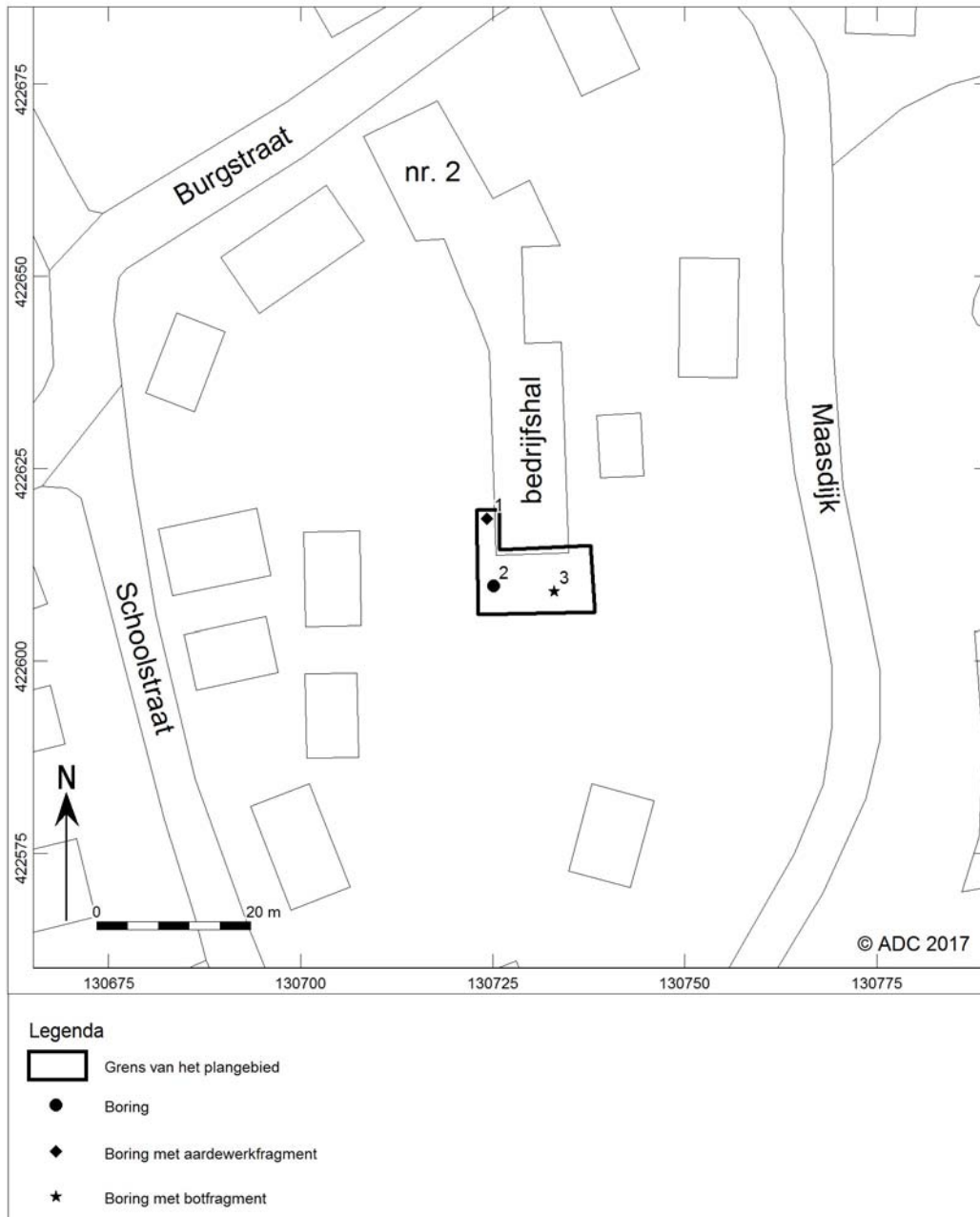
Tabel 2. Archeologische indicatoren en vondsten

Tabel 2. Archeologische indicatoren en vondsten

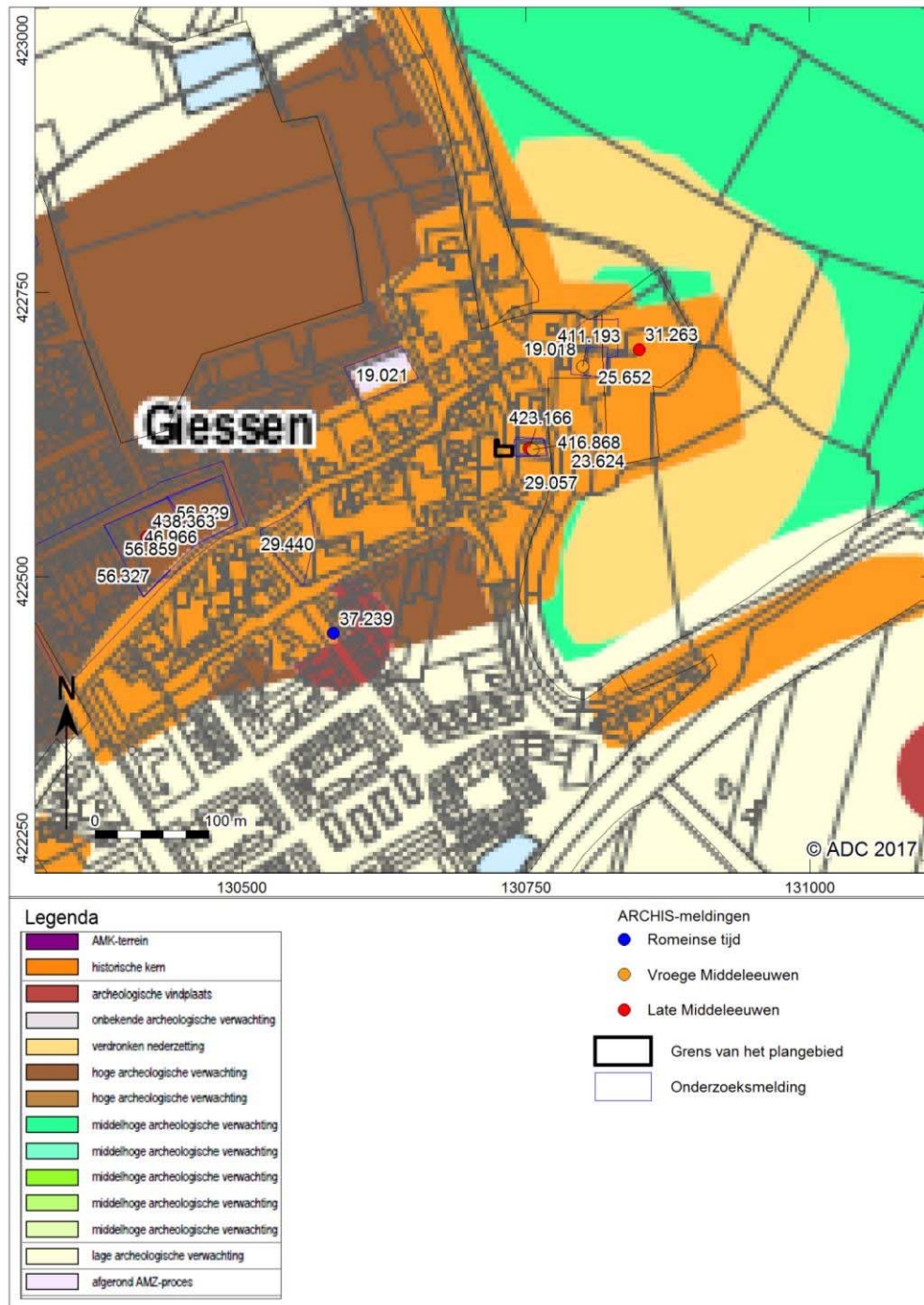
Oorsprong	Vondst- nummer	Diepte cm- mv	x (mRD)	y (mRD)	Omschrijving	Datering
Boring 1	Geen	80	130725	422619	Wandfragment grijsbakkend aardewerk, waarschijnlijk kogelpotaardewerk	12 ^e -13 ^e eeuw n. Chr.
Boring 3	Geen	130	130734	422609	Fragment dierlijk botmateriaal	LME

Afb. 1 Locatie van het plangebied.

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied, boorpuntenkaart en vondstenkaart.

Afb. 3 Beleidskaart van de gemeente Woudrichem en Archis-meldingen uit het onderzoeksgebied.

Afb. 4 Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 maaiveld (AHN). Rode gebieden zijn relatief hoog en blauwe gebieden relatief laag.

Afb. 5 Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op de kadastrale minuutkaart uit de periode van 1811 tot 1832.

Afb. 6 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1883.

Afb. 7 Locatie van het plangebied (gele cirkel) op de topografische kaart van 1958.